

ОММАВИЙ АХБОРОТ ВОСИТАЛАРИДА “КАСБИЙ МАҲОРАТ” ТУШУНЧАСИ

Халилова Муҳаббат Ёрмаматовна
ЎзЖОКУ магистранти

Аннотасия. Ушбу мақолада оммавий ахборот воситаларида "касбий маҳорат тушунчасининг ўрни ҳақида сўз боради. Шунингдек, мазкур мақола муаммосига доир илмий ва расмий адабиётлар атрофлича ўрганилиб мавжуд муаммо юзасидан таклиф ва тавсиялар келтирилади.

Калим сўзлар: ОАВ, касбий маҳорат, журналист вазифалари, журналист этикаси.

Abstract. This article talks about the role of the concept of "professional skills" in the mass media. Also, the scientific and official literature related to the problem of this article is thoroughly studied and offers and recommendations are made regarding the existing problem.

Key words: mass media, professional skills, journalistic duties, journalistic ethics.

КИРИШ

Телебошловчиларнинг профессионал самардорлиги кўп жиҳатдан уларнинг малакаси даражасига боғлиқ. Профессional малака тушунчаси остида одатда мутахассис амалиётда қўллайдиган билимлар ва кўникмалар назарда тутилади. Ижодий фаолиятнинг бу турида муваффақият қозониш фақат агар телебошловчи мулоқот технологиялари, нутқ маданиятини юксак даражада эгаллаган бўлсагина, мумкин. Телевизион мулоқотда телебошловчи шахси кўлами ҳам катта роль ўйнайди. Албатта, Ўзбекистон телевидениесида кўп миллионлик аудиторияни йиғишга қодир кўрсатувлар ҳам бор. Бироқ, улар қаторида ғоявий жиҳатдан долзарб, бироқ томошабинларда кўриш истагини туғдирмайдиган кўрсатувлар ҳам талайгина. Йиллар давомида телевидениеда ишлаган кўплаб бошловчилар томошабинларга керак бўлган “юлдузлар”га айланмай, қолиб кетганлар ва уларнинг номлари кенг оммага номаълумлигича қолган.

Телебошловчи – бу канал юзи, унинг тимсолидир. Юксак даражадаги профессионализмдан ташқари улар аудитория билан мулоқот қилиш борасида муайян тажрибага эга бўлишлари, маълум бир фазилатлар, хулқ-атворга хос

юксак стандартлар, ифодалиликнинг вербал (оғзаки) ва новербал воситаларини юксак даражада қўллай билишлари лозим. Бунда инсонга аниқ шахс сифатида муносабатда бўлиш ҳақида гап кетмаяпти. Томошабин экрандаги образга баҳо беради. Демакки, телебошловчининг профессионал сифатларини баҳолайди. Умуман, профессионал маҳорат тушунчасига илмий адабиётларда одатда қуйидагича таъриф берилади. “Профессионал маҳорат – бу профессионал малака даражаси, ўз касбига оид билимларни касб фаолиятига алоқадор вазифаларни бажаришда қўллай билишдир. Журналист касб маҳорати даражасини у тарқатаётган ахборот сифатига қараб баҳолаш керак” [1].

АДАБИЁТЛАР ТАҲЛИЛИ ВА МЕТОДЛАР

Телебошловчи фаолиятининг муваффақиятли бўлишини таъминловчи асосий шартлардан бири – журналистнинг дунёқараш борасида етуклик, яъни унинг ўз дунёқарашини кенгайтириш ва ўз малакаси даражасини ошириш орқали воқелик ва ўзини ўзи қанчалик чуқур ўрганганлигидан иборат. Кенг эрудициясиз янги таассуротларни таъминлаш мумкин эмас. Ўз билим доирасини тинимсиз кенгайтирар экан, тележурналист шунчаки бир-биридан узилган маълумотларни йиғмайди, балки ўз коммуникатив фондини узлуксиз равишда тўлдириб боради. Мулоқотнинг асосий воситаси тилдан иборат. Яъни нутқ асносида сўзлар, иборалар ва уларни маъноли жумлаларга бирлаштириш тизимидан ташкил топади. Бошловчининг сўзлари томошабиннинг ички позицияси, унинг қарашларига таъсир кўрсатади. Шу боисдан бошловчи сўзлари ижобий кайфият олиб келиб, илиқ қувват таратиши муҳим. С.А.Муратов, «Телекўрсатувлар таъсирида аудиториянинг ўзи бошқа аудиторияга айланади» деб таъкидлангани [2].

НАТИЖА ВА МУҲОКАМАЛАР

Телебошловчи – оммавий коммуникаторнинг мукамал фазилатларини ўзида мужассам этган тележурналист, моҳир мулоқот устасидир. Бизнинг ахборий жамият ёки олимлар таъбири билан айтганда, билимлар жамиятида касб фаолияти мулоқот билан боғлиқ мутахассисларга тобора юқори талаблар қўйилмоқда. Профессионал коммуникация соҳасидаги рақобатчилик телебошловчиларни аудитория кутаётган шахсий ва ижодий сифатларни ривожлантиришга мажбур қиляпти. Кейинги пайтларда телебошловчилар, тўғрироғи, бошловчилик қилаётган журналистлар шунчаки сухандонларни сиқиб чиқармоқдалар. Боиси – томошабинларни шунчаки ахборот эмас, балки

журналистнинг шахси, унинг маънавий ва ижодий салоҳияти қизиқтиради. Жозибадорлик ва кенг дунёқараш, эркин ва чиройли нутқ, ўзига хос фикрлаш тарзи – бу бошловчи муваффақиятининг зарурий шартларидир. Энг асосийси – мулоқот маҳорати, демакки, бошловчи маҳорати – бу фақат технология ва усуллар эмас, балки муайян бир юксак савиядир. Тележурналистнинг шунчаки гапириши етарли эмас, у ўзини кўрсата билиши, кўринмас томошабин билан мулоқотга кириша олиши ҳамдир. Жисмоний фазилатлар – яхши ташқи кўриниш, ёқимли овоз ва тўғри талаффуздан ташқари тележурналистга яна куйидаги талаблар ҳам қўйилади:

- Кенг маълумот, одамлар ва ҳаётни билиш;
- Ақлли ва ҳозиржавоб бўлиш;
- Юмор ҳисси;
- Сабр-тоқат;
- Тасаввур;
- Шижоатли бўлиш;
- Ўзига бўлган ишончга асосланган камтарлик;
- Жамоада ишлай олиш қобилияти [3].

Ушбу сифатлар инсоннинг табиатига киради – улар ёки бор, ёки йўқ. Уларга ўрганиб олиш мумкин эмас, фақат ривожлантириш мумкин, шунда ҳам ҳаммасини эмас. Шундай бўлсада, биргина муҳим ҳусусият – яхши нутқни ўрганса бўлади. Бунинг учун журналист ўз нутқи устида тинимсиз ишлаши керак.

Телевизион журналистика бўйича ўқув қўлланмаларида кўрсатувни олиб борадиган журналистларнинг касб маҳорати ҳақида гап кетганда, одатда куйидаги мезонлар таъкидлаб ўтилади[4]:

Ташқи кўриниш - телевидение учун ёқимли, қирралари тўғри, жиддий юз мос тушади; агар кўзлар, оғиз, бурун, қулоқлар ҳаддан ташқари катта бўлмаса, жуда яхши. Юз ранги унчалик аҳамиятли эмас – бу грим устасининг муаммоси. Мовий кўзлар одатда телеэкранда хунукроқ кўринади. Аёл бошловчилар малласоч ва қорасочларга деярли тенг бўлинади, лекин эркак бошловчиларнинг асарияти қорасоч. Агар бошловчи семиришга мойил бўлса, албатта ўз вазини назорат қилиши керак, чунки экранда одамлар бориға нисбатан тўлароқ ва умуман йирикроқ кўринади.

Овоз ва нутқ – бошловчига яхши, йўлга қўйилган овоз керак, у яна тўғри гапириши ҳам шарт. Ёқимсиз овоз бошловчи учун маъқул кўрилмайди. Нутқни созда чалинган мусиқа деб тасаввур қилсак, сўзлашув нутқининг оҳанги ҳам мусиқа каби бўлади, яъни у чиройли бўлиши керак.

Саломатлик ҳам бошловчи учун муҳим мезон. Сурункали касалликларга эга одамлар, афсуски, телебошловчи бўлолмайдилар. Агар саломатлик ўзига нисбатан лоқайд муносабат, турли иллатларга берилувчанлик оқибатида бузилган бўлса, бу кечириб бўлмас ҳолдир. Журналистика – мураккаб, инжиқ иш, шу боисдан у ерда фақат ўз саломатлигига масъулиятли инсонларгина ишлай оладилар. Катта юкламаларга асосланган бу фаолиятнинг уддасидан чиқиш учун инсон албатта соғлом бўлиши керак.

Маълумот ва ҳаётий тажриба. Албатта, киши илк бор студияга келганда, унинг ҳеч қандай касбий тажрибаси бўлмаслиги мумкин – бу табиий ҳол. Лекин телебошловчининг катта ҳаётий тажрибаси ва кенг маълумоти бўлиши нур устига аъло нур. Назарий билимнинг кўп бўлиши ортиқча демаймиз. Лекин амалий топқирлик, уддабуронлик телебошловчи учун зарур.

Одамлар ва воқеаларни тушуна билиш ҳам муҳим. Томошабинларнинг аксарияти ақлли ва мулоҳазали бошловчини “телеюлдуз”дан тезда фарқлаб олади. Улар “нима тўғрисида гапираётганини билган” инсонга дарҳол ишонадилар.

Ақл ва зукколик – кутилмаган муаммоларни тезда ҳал қилиш қобилиятидир. Телебошловчи бутун меҳнат фаолияти мобайнида айнан шунга дуч келади.

Юмор ҳисси телебошловчининг ўзига ҳам, томошабинларига ҳам керак бўлади. Ушбу фазилати бўлмаган инсон бошловчи бўлишга ҳатто ҳаракат ҳам қилмагани маъқул. Биринчидан, томошабин тунд юзли инсонга қарашни ёқтирмайди, чунки у иш куни давомида шундай қиёфаларни кўравериб, тўйиб кетган. Иккинчидан, юмор ҳиссисиз бошловчининг мураккаб фаолиятига чидаб бўлмайди. Айниқса ўз устида ҳазил қилишни билиш керак, шунда қийинчиликлар унча оғир бўлмайди.

Самимийлик ҳам керакли ҳислатлар қаторига киради. Телевидение самимий инсонларни саралайди, деб ҳисобланади. Бу ҳақиқат, чунки ёлғончи инсон бунда шундоққина кўриниб қолади. Бошқа томондан, юқори малакали тележурналист экрандан туриб самимий қиёфага кириб олиши ҳам мумкин – юз ифодаси, овоз, танланган сўзлар мутлақо самимийдек туюлиши мумкин. Демак, бошловчига артистлик маҳорати ҳам керак бўлади.

Яхши реакция, яъни *ҳозиржавоблик* ҳам телебошловчи учун муҳим хусусият. Масалан, агар бошловчи ахборот дастурини олиб бораётган пайтда зудлик билан ўқилиши лозим бўлган хабар ёки эълон келиб қолса, у ўзини йўқотмай, айна дамда эфирга кетаётган лавҳа тугаши билан, жонли эфирда гапини бошлаши керак. Бошловчи хаяжонини яшириши керак, чунки томошабин ҳамма нарса режалаштирилганидек кетяпти, деб ўйлаши лозим. Демак, бошловчи учувчи ёки автопойгачидек реакцияга эга бўлиши даркор.

Тасаввур қобилияти ҳам тележурналист учун муҳим. Айниқса жонли эфир пайтида, бошловчи студияга кириб, жойлашгандан сўнг камеранинг қизил чикроғи ёқилади ва у бир неча миллион томошабин билан юзма-юз қолади. Шунда студиядан ташқарида бўлган аудиторияни аниқ тасаввур қилиш лозим. Бу бошловчини диққат билан тинглаётган инсон образидир.

У сизни кузатади, гапларингиз маъкул келиб, бошини қимирлатади, сизнинг фикрингизга кўшилади. Кейинчалик, касбни мукамал эгаллагандан кейин, бошловчи ўз тасаввурида анча танқидий қайфиятдаги томошабинни кўз олдида келтириши керак. Бу ҳам ишда ёрдам беради [4]. Демак, тасаввур - бошловчи фаолиятидаги муҳим фазилат.

Шижоат - бу ҳам керакли хусусият. Кўрсатувини совуққина оҳангда ёки бўш-баёв олиб бораётган бошловчини тасаввур қилиш қийин. Томошабин бошловчи ўз ишига шижоат билан ёндошишини яхши кўради. Бошловчининг ўз ишига жиддий ёндошиши эфирда кўриниб туриши керак.

Тележурналистлик касби тобора мураккаб ва кўп қиррали бўлиб боряптики, бу нафақат инсонда муайян иқтидор бўлишини, балки ташқи кўриниш ва жисмоний тузилишга доир бир қатор хусусиятлар, профессионал сифатларнинг бўлишини ҳам тақозо этмоқда. Бунда ижодий фаолиятга бўлган лаёқат нафақат муайян билим ва кўникмалардангина иборат бўлади, балки уларнинг енгил ва осон ўзлаштирилишини кўзда тутати. Телебошловчилик қобилияти туғма истеъдоддангина иборат бўлмайди, балки унинг асоси меҳнат билан шакллантирилади. Жумладан, миллий телевидениемиздаги таниқли бошловчилардан аксарияти махсус журналистик маълумотга эга бўлмасаларда, тинмай ўз устиларида ишлаганликлари боис бу соҳадаги моҳир профессионалларга айланишган. Айнан профессионал маҳоратни эгаллаш уларга ўз истеъдодларини намоён қилиб, ижод чўққиларига эришиш имкониятини берган.

Албатта, эфир олиб бораётган журналист шахс ва жамият онгининг янада чуқур қатламларига таъсир кўрсатади. Бу таъсир гоҳида умумий маълумот оқимида аҳамиятсиздек туюлади: газетани ўқиб, эсдан чиқардинг, эртага бу ҳақда эслаб ўтирмайсан, телевизорни бир каналдан бошқасига олиб, кўрган дастуринг ҳам ёддан кўтарилади гўё. Бироқ, ана шу томоша қилинган дастур киши билмас тарзда инсон онгига таъсир кўрсатиб, унинг муайян мавзудаги фикрини шакллантириб улгурди. Бу фикрни баён қилганда эса, томошабинлар унинг телебошловчи томонидан уқтирилган эмас, балки шахсий фикр деб қабул қила бошлайдилар. Шу боис ҳам, телебошловчиликнинг ҳамма жойга кириб бориш хусусияти ва бошқарув кучини эътиборга оладиган бўлсак, бу ҳодиса биз тасаввур қилгандан кўра мураккаб феномен бўлиб чиқади. Шу маънода ОАВга

берилган “Тўртинчи ҳокимият” атамаси ҳатто етарли эмасдек бўлиб чиқади, яъни тележурналистикани жамиятдаги энг таъсирчан куч деб тан олишга тўғри келади, айниқса ахборот тармоқларининг глобаллашуви кучайган ҳозирги пайтда. Шу боис ОАВга эътибор бериш керакмас, нима деса, деяверсин, деган фикрни эшитганда, бу тўғри эмаслигини эътироф этамиз. Зеро, инсон онгига сўз конструкциялари, айниқса ранг, нур, телевидениенинг вибрацион тузилмалари, 25–кадр ва ҳоказоларнинг таъсири ҳаммага маълум. Тадқиқотлар кўп маротаба тасдиқлаганидек, тажовузкор фильмлар, кўрқитишлар, муайян ранг гаммаси ва айрим ритмик параметрлар телетомошабинларга кучли салбий таъсир кўрсатади. Бунга энг ёрқин мисол тариқасида қуйидаги воқеани келтириш мумкин. Телевидение орқали “Покемон” мультсериалининг “Чўнтакдаги монстрлар” деб номланган қисмини томоша қилгандан сўнг, юзлаб япон болалари томир тортишиш, эҳтиросли зўриқиш ва бошқа сабаблар билан касалхоналарга тушиб қолганлар. Бунда гап фақат фильмнинг мазмуни эмас, балки кадрлардан бирида қизил ва оқ рангнинг тез-тез алмашинувида эди. Чунки бундай ранг-товуш кўзгатувчилари руҳий зўриқиш ҳолатларини келтириб чиқаради. Демак, телевидениенинг таъсир кучи муттасил ошиб бормоқда. Шу боисдан ҳам кўрсатув бошловчилари фаолиятини мунтазам равишда такомиллаштириб бориш масаласи ўтган даврларга нисбатан тобора долзарб аҳамият касб этмоқда.

Психология фани нуқтаи назаридан қараганда, журналистлик касби нима ўзи? Бу саволга жавоб бериш журналистиканинг бошқа касблар тизимидаги ўрни ва вазифаларини, жамият ҳаётидаги ролини аниқ таърифлаб беришни тақозо этади. Чунки бир қараганда, бу касб эгалари буюк ғоялар тарғиботчиси, яна бир қарасанг, воқеа-ҳодисалар ҳақидаги хабарларнинг оддий «сотувчиси» сифатида намоён бўлади.

Медиапсихология йўналишининг россиялик вакилларида бири Е. Пронина журналистика психологиясининг асосий вазифаси сифатида оммавий ахборотни коммуникация ва индивидуал ижод феноменларини бир тизимга солиб тушунтиришда, деб таъкидлайди. Бунда замонавий журналистиканинг турли қирралари эътибордан четда қолмайди. Журналистнинг имиджини яратиш, аудиторияни социология ва психология нуқтаи назаридан тадқиқ этиш, тайёрланган матн, кўрсатув ва эшиттиришларнинг воқелик юзага келтирган маданий қарашларга нечоғли мос келиши каби масалалар шулар жумладандир. Е. Пронинага кўра, аудитория алоҳида шахс ёки бутун жамиятдан иборат бўлса, журналист ўз журналистик материали ва саъй-ҳаракатлари орқали аудиториянинг руҳиятига таъсир этувчи коммуникатор вазифасини бажаради. Муаллиф турли зиддиятлар авж олган замонда ўзини ўзи бошқарувчи оммавий ахборот коммуникациялар жамоаси, яъни янгича маданий

қарашлар жамияти пайдо бўлишини, бунда журналистиканинг роли алоҳида бўлишини таъкидлайди.

Телевидение орқали аудиторияга таъсир этиш усуллари ҳақида гап кетар экан, мулоқот кўникмаларини ривожлантириш масаласига ҳам тўхталиб ўтмоқ жоиз. Чунки ҳар куни турли касб, турли ёшдаги, турлича дунёқарашга эга бўлган одамлар билан мулоқот қилиш жараёнида журналистнинг касбий малакаси, маҳорати ва психологик қарашлари ўзгариб, бойиб боради. Бугунги кунда журналистика аудиторияга таъсир кўрсатиш орқали жамиятни бошқараяпти, деб ҳам айта оламиз. Бу эса ўз ўрнида журналист зиммасига улкан масъулият юклаши табиий. Журналист материал тайёрлаш жараёнида, айниқса, интервью олиш пайтида асосий эътиборни суҳбатдошига қаратиб, унинг руҳий ҳолатини диққат билан кузатиб бориши лозим. Афсуски, айрим ҳолларда тележурналистларда ўзига юқори баҳо бериш - эгоцентризм ҳолатлари кузатилади ва асосан кўрсатув тайёрлашда қуйидаги хатоларга йўл қўяди:

- кўп савол бериш ва эшитишни билмаслик;
- жавобини олдиндан била туриб савол бериш;
- ҳамма биладиган нарсалар ҳақида сўраш;
- журналистнинг ўзи кўпроқ гапириши;
- суҳбатдошнинг фикрини тез-тез бўлиш;
- ўзини ўта билимдон тутиш;
- берилган саволларда мантиқий узвийликнинг йўқлиги[5].

Бундан ташқари, ҳозирги айрим ёш журналистларда, афсуски битта салбий одат шаклланганлигини кузатиш мумкин. У ҳам бўлса, ўзи ишлайдиган нашрдан бошқасини ўқимайди, ўзи тайёрлаган кўрсатувдан бошқасини кўрмайди. Буларнинг барчаси аудиторияга таъсирнинг салбий кўринишга олиб келиши мумкин. Бугун барча етакчи мутахассислар журналист аудиториянинг ҳар бир аъзосига мурожаат этиши, унинг онгига, руҳиятига таъсир қилиш орқали бутун жамиятга таъсир этиши керак, деган фикрдалар. Бинобарин, журналист бутун жамиятга маънавий-ахлоқий кўрсатмалар берувчи, жамият руҳиятига ташҳис қўювчи, уни яхшиликларга рағбатлантирувчи, ундовчи вазифасини ўтайди. Журналистикада фикрни шакллантириш ОАВнинг асосий вазифаси — жамоатчилик онгига таъсир этиш ва уни шакллантиришдан кейин иккинчи ўринда туради.

Телевидение орқали эълон қилинган материалларнинг самарасини баҳолашнинг мезони бўлиб оммавий аудитория, жамоатчилик онгида, ҳиссий туйғуларда, интилишларида, билимларида, дунёқарашда рўй берган ўзгаришлар даражаси хизмат қилади. Телевидение орқали аудиторияга таъсир этиш усуллари, йўллари ва воситаларига қараб, қуйидаги вазифаларини алоҳида

ажратиб кўрсатиш мумкин: ахборот бериш, маърифий-тарбия, мувофиқлаштириш, меъёрлаштириш; тарғибот, сиёсий тарбия, ташкилотчилик, бошқарувчилик; умумлаштириш, тарбия, маънавий қадриятларни тарғиб этиш ва бошқалар; жамиятни интеграциялаш ва ўз-ўзини бошқаришга кўмаклашиш, ҳақиқий вазият ва ҳолат ҳақида ахборот бериш, билимларни тарқатиш, жамоат фикрини шакллантириш; жамият аъзоларининг ижтимоий фаоллигини намоён этишларига ёрдам бериш, маданиятни тарғиб этиш, кўнгилочар йўналишдаги вазифалар[6].

Журналист фаолиятида унинг ижодий тасавури муҳим рол ўйнайди. Аммо бу ижодий тасаввур бадий ижод тасаввуридан фарқ қилади. Фарқ шундаки, бадий ижодда тасаввур бадий образлар орқали берилади. Журналист фаолиятидаги ижодий тасаввур аниқ, ўзига хос вазифалар орқали акс этади. Бу қандай вазифалар бўлиши мумкин? Биринчидан, билим ва дунёқарашни мутассил ошириб бориш, иккинчидан ўрганилаётган масаланинг натижасини олдиндан кўра билиш, учинчидан эса худди адабиётдагидай образлар яратиш, аммо бу образлар тўқима ёки прототипик эмас, балки аниқ, ҳаётда мавжуд шахслар бўлиши керак. Шу боис ҳам ижодий тафаккур журналист фаолиятининг муҳим шarti ҳисобланади.

Биз юқорида қайд этган барча масалалар “Журналист маҳорати” иборасини белгилайди. Маҳорат биргина сўз ёки жумла билан тушунтириладиган, изоҳланадиган сўз эмас. Маҳорат – журналистнинг ўз вазифасини сидқидилдан, виждонан, ахлоқ мезонларига бўйсинган ҳолда ва санъат даражасида амалга ошириши билан изоҳланади. Бу айниқса тележурналистикада яққол намоён бўлади.

Ўртамиёна журналист фақат баён этади. Яхшиси – изоҳлайди. Чинакам қобилиятлиси эса – маълумотларни изоҳлаш билан бирга, ўз аудиториясига уни ёрқинроқ кўрсата олиши мумкин. Фақат ўта истеъдодлисини уни илҳомлантира олади. Замонавий оммавий-ахборот воситаларидаги муносабатлар икки субъект – журналист (коммуникатор) ва аудиториянинг ўзаро ҳамкорлиги, ҳамжиҳатлилигини тақозо этади. Бундай жараённинг ҳар бир иштирокчиси ўзига хос бир-бирига ўхшамаган фаолият олиб борсада, бироқ ҳар икки иштирокчидан маълум фаолликни талаб қилади. Фақат шу орқалигина аудиторияни ижтимоий муносабатлар тизимига тўлиқ жалб этиш юқори самара бериши мумкин. Журналист учун эса ушбу мулоқотни самарали ўрнатишда ёки ўз олдига қўйган мақсадларга эришишда аудиториянинг эҳтиёжи, манфаати, мотивлари билан бир қаторда шуларга мос равишда ОАВнинг бевосита иштирокида шаклландиган қатор хусусиятлари муҳим аҳамиятга эга.

Инсоннинг кенг кўламли эҳтиёжлари орасида ахборотга бўлган эҳтиёж ҳам бор (уларнинг кўринишлари жумласига ахборий манфаатлар, яъни субъектив мойилликлари, интилишлари, хоҳиш-истаклари киради). Улар кишининг барча бошқа эҳтиёжларига сингиб кетган бўлсада, бугунги кунга келиб ўзини мустақил инсоний эҳтиёж сифатида намоён қила бошлади. Бу айниқса, XXI аср шароитида яққол кўринмоқда.

У ёки бу ахборот, узатиш, хабар воситасини танлаш сабабларини ўрганиш ҳам аудиториянинг шаклланган қизиқишларини аниқлаш имконини беради. Турли социологик тадқиқотлар натижалари шуни кўрсатадики, коммуникатор томонидан аудиториянинг ҳар томонлама маънавий, ахборий ва бошқа эҳтиёжларини билиш, тушуниш ва ҳисобга олиши оммавий ахборот воситаларининг тамошабин, тингловчи, ўқувчи билан мулоқот пайтида самарали ишлашида муҳим омил ҳисобланади. Демак журналист аудитория онгида ишончли интеллектуал қиёфа касб эта билиши лозим.

Тележурналист шарҳда, таҳлилда эркин бўлиши мумкин, лекин бўлиб ўтган воқеани, фактни, у кимгадир маъқулми-йўқми, ундан қатъий назар, бузмай, аниқ, қандай бўлса худди шундай баён этиши шарт, чунки, талқин, муносабат – эркин бўлгани ҳолда, факт, рақам - муқаддасдир. Ва бу журналистнинг олтин қоидаси бўлиши керак[7].

ХУЛОСА

Хулоса қилиб шуни айтиш лозимки, журналист маҳорати кирралари унинг ахлоқ-одоб тамойилларига риоя этиши, комил инсон фазилатларига эга бўлиши билан бир пайтда мустақил, дахлсиз ҳаётий тамойилларга содиқ қолишини, ноёб истеъдодга, юксак касбий маҳоратга, жасоратга, бой тажрибага эга бўлишини талаб қилади.

Фойдаланилган адабиётлар

1. Цвик В.Л. Телевизионная служба новостей. - М.: ЮНИТИ-ДАНА, 2008. 167-б.
2. Кузнецов Г.В. Семь профессиональных граней журналиста ТВ. - М.: ИПК работников ТВ и РВ, 2001. 57-б.
3. Телевизионная журналистика: учебное пособие. - М., 1994. 90-б.
4. Пронина Е. Психология журналистского творчества. - М., 2002. 131-б.
5. Қосимова Н. Тележурналистнинг аудиторияга таъсир кўрсатиш усуллари. // www.trif.uz/article
6. Уильям Артур Уорд иборасининг журналистик талқини.
7. Позднер В. Журналист вазибалари хусусида. // www.trif.uz/article